

"COĞRAFYA-İ MUFASSAL MEMÂLİK-İ DEVLET-İ OSMANİYE" İSİMLİ ESERDE BURDUR

Osman KOÇIBAY*

Giriş

Coğrafya-i Mufassal Memâlik-i Devlet-i Osmaniye isimli eser Mekâtib-i Rüşdiye-i Askeriye-i Riyaziye Hocası Binbaşı Ali Saib tarafından yazılmış, İstanbul'da Rumi 1304 (Miladi 1888) tarihinde Matbaa-i Ebuzyiya'da basılmıştır. Burdur'la ilgili bilgiler eserin 314 ve 315'inci sayfalarında yer almaktadır.

Burdur Sancağı:

Livâ-i mezkûr¹ vilayetin garbi² kısmını teşkil ederek merkez livâsı kirsî-i vilayet³e garben 45 saat mesafede vâki⁴ Burdur Kasabası müteaddid⁵ tilâl⁶ üzere müteşekkil⁷ ve kible ve cenub⁸ cihetinde dört binden mütecâviz⁹ bağ ve bahçeyi müstemil¹⁰ bir mamûr¹¹ kasabadır. Akarsuyu çok olduğu gibi vasat-ı şehirden¹² bir ufak nehir ceryan edüb üzerinde kârgir¹³ olarak altı köprü vardır ve bundan başka ahşâb¹⁴ köprülerde mevcûddur. Mezkûr bağ ve bahçeler bu sudan saki olur¹⁵. Kasabanın cihet-i şimal-i garbi¹⁶sinde bir gadîr¹⁷ olub suyu tuzludur. Mezkûr gölün hâvî¹⁸ olduğu mevâd¹⁹ ile mecrâ²⁰sinin bulunmaması derûn²¹unda hayvanât-ı mâiye²²nin yaşamasını mücib²³ olduğundan balığı da yoktur.

---

* Tarihçi

¹ **Livâ-i mezkûr:** Adı geçen liva.

² **Garb:** Batı

³ **Kirsî-i Vilayet:** Asıl vilayet. Vilayet merkezi olan Konya kastedilmektedir.

⁴ **Vâki:** Olan.

⁵ **Müteaddid:** Birçok

⁶ **Tilâl:** Tepeler.

⁷ **Müteşekkil:** Oluşmuş.

⁸ **Cenûb:** Güney

⁹ **Mütecâviz:** Aşkın (Dört bini aşkın).

¹⁰ **Müstemil:** İçine alan.

¹¹ **Mamûr:** Bayındır, imar edilmiş.

¹² **Vasat-ı şehirden:** Şehrin ortasından.

¹³ **Kârgir:** Taş veya harçla yapılmış olan.

¹⁴ **Ahşâb:** Tahta, kereste.

¹⁵ **Saki olur:** Sulanır.

¹⁶ **Cihet-i şimal-i garbi:** Kuzeybatı yönü.

¹⁷ **Gadîr:** Göl, gölcük, su birikintisi.

¹⁸ **Hâvî:** İçeren, ihtiva eden.

¹⁹ **Mevâd:** Maddeler.

²⁰ **Mecrâ:** Su yatağı, güzergâh.

²¹ **Derûn:** İç, içerisi.

²² **Hayvanât-ı mâiye:** Su hayvanları.

²³ **Mücib:** Gereken.

Livâ-i Mezkûr'a Muzaf²⁴ Kaza ve Nahiyeler:

1. Nefs-i Burdur²⁵ Kazasıdır: Şimâl-i garb²⁶de (İncirli) ve cihet-i cenûb-i şark²⁷ta (Ağlasun) ve cenûb-i garb²⁸ide (Kemer) nahiyeleri doğruca merkez livâyâya muzaftır. Ağlasun Dağları nahiye ile merkez livâ yanında mümted²⁹ ve Davras Dağları'na ilhâk³⁰ olur. Kemer Karye³¹si'nin bir saat garbinde Gebren³² Çayı cârî³³dir ve iki buçuk saat şarkında Kemer Dağları cenûb-i garbiden şimâl-i şarki³⁴ye mümted ve Kestel Dağlarına ve bunlarda Ağlasun cibâl³⁵ine mülâsık³⁶ olur.

2. Âsî Karaağaç Kazası: Mezkûr sancağın garbinde vâki' olub kazanın merkez idaresi Acıbadem³⁷ Karyesi'dir. Kazaya mülhak³⁸ şimâlen (İrle ve Yavice)³⁹ nahiyesi vâki' olub, nahiye-i mezkûrede Gümüş Gölü⁴⁰ ismiyle bulunan gölden âdi tuz istihsâl⁴¹ olunur.

3. Tefenni Kazası: Livâ-i mezkûrun cenûbinde kâin⁴² olub hükümet merkezi makarr⁴³ livâyâya 13 saat mesafede Tefenni Kasabası'dır. Tefenni cibâl-i rafia⁴⁴ ile muhât⁴⁵tır ve muzafâtında cenûben (Göhlisar) Nahiyesi olub mezkûr nahiyede cenûb-i şarken bulunan gölden alabalık çıkar ve cihet-i şarkta Rahat Dağı vâki'dir ve Gireniz Çayı⁴⁶ nahiye arazisini saki ederek⁴⁷ garben Menteşe⁴⁸ Sancağı'na mülhak Dalaman Nahiyesi'ne ve oradan Dalaman Çayı ismiyle Akdeniz'e dökülür ve mezkûr Gireniz Çayı nahiye dahilinde cari Ulupınar ve Pırnasi⁴⁹ ve daha sâir küçük suların birleşmesinden teşekkül eder.

²⁴ **Muzaf:** Bağlı

²⁵ **Nefs-i Burdur Kazası:** Burdur merkez ilçesi.

²⁶ **Şimâl-i garb:** Kuzeybatı.

²⁷ **Cihet-i cenûb-i şark:** Güneydoğu yönü.

²⁸ **Cenûb-i garb:** Güneybatı.

²⁹ **Mümted:** Uzayan, sürekli, devamlı.

³⁰ **İlhâk:** Katılma.

³¹ **Karye:** Köy.

³² **Gebren**

³³ **Cârî:** Geçerli, var.

³⁴ **Şimâl-i şarki:** Kuzeydoğu.

³⁵ **Cibâl:** Dağlar.

³⁶ **Mülâsık:** Bitişik, yapışık, yanyana bulunan.

³⁷ **Acıbadem:** Acıpayam.

³⁸ **Mülhak:** Katılmış

³⁹ **İrle ve Yavice:** Yeşilova

⁴⁰ **Gümüş Gölü:** Çorak Gölü

⁴¹ **İstihsâl:** Elde etme, üretim.

⁴² **Kâin:** Bulunan, yer alan.

⁴³ **Makarr:** Merkez.

⁴⁴ **Cibâl-i rafia:** Yüksek dağlar.

⁴⁵ **Muhât:** Çevrili, kuşatılmış.

⁴⁶ **Gireniz Çayı:** Acıpayam İlçesi Gireniz Vadisi'ndeki dere.

⁴⁷ **Saki ederek:** Sulayarak.

⁴⁸ **Menteşe:** Muğla.

⁴⁹ **Pırnasi:** Pırnaz (Göhlisar İlçesi Elmalıyurt Köyü çevresindeki dereler).

قضا داخلنده قره ارسلان اووه سندن برصو جریان
و حویران کوانه انصاب ایدر .

بوردور سنجاغی

لواء مذکور ولایتک غربی قسمی تشکیک ایدرک مرکز
لواسی کرسی ولایتیه غرباً ه ساعت مسافه ده واقع (بوردور)
در بوردور قصبه سی متعدد تلال اوزره متشکل و قبله و جنوب
جهتند درت بیک دن متجاوز باغ و بلخه بی مشتل بر معمور قصبه در
اقر صوبی چوق اولدینی کبی وسط شهر دن بر اوفق نهر جریان
ایدوب اوزرنده کارکیر اوله رق آلتی کوپری وارد و بوندن بشقه
احشاب کوپر یلرده موجودر مذکور باغ و بلخه لر بوصول سقی
اولور قصبه ک جهت شمال غربی سنده بر غدیری اولوب صوبی
طوزلودر مذکور کولک حاوی اولدینی مواد ایله مجراسنک بولنامسی
دروننده حیوانان مایه نک یشامسنی موجب اولدیفندن بالفی ده
یوقدر .

لواء مذکوره مضاف قضا و ناحیه لر

(۱) نفس بوردور قضا سیدر : شمال غربیه (انجیرلی) و جهت
جنوب شرقیه (اغلاسون) و جنوب غربیه (کمر) ناحیه لر
طوغریجه مرکز لوایه مضافدر اغلاسون طاغلیری ناحیه ایله مرکز
لوا بیننده متمد و دوراس طاغلیرینه لاحق اولور کمر قریه سنک بر -
ساعت غربنده کبرن چایی جاریدر و ایکی بچق ساعت شرقنده کمر

طاغلی جنوب غربیدن شمال شرقی به ممتد وقستل طاغلیینه و بونلرده اغلاسون جبالنه ملاصق اولور .

(۲) عاصی قره اغاج قضاسی : مذکور سنجاغک غرببنده واقع اولوب قضانک مرکز ادارهسی آجی بادم قریه سیدر قضایه ملحق شمالاً (ایرله مع باویجه) ناحیهسی واقع اولوب ناحیه مذکورده مکش کولی اسمیه بولنان کولدن عادی طوز استحصال اولنور .

(۳) تفتی قضاسی : لواء مذکورک جنوببنده کائن اولوب حکومت مرکزی مقر لوایه ۱۳ ساعت مسافهده تفتی قصبه سیدر تفتی جبال رافعه ایله محاطدر ومضافاتنده جنوباً (کولحصار) ناحیهسی اولوب مذکور ناحیهده جنوب شرقاً بولنان کولدن اعلا بالی چیقار وجهت شرقده راحت طاغی واقعدر و (کره نیز) چایی ناحیه اراضینسی سقی ایدرک غرباً منتشا سنجاغنه ملحق دالمان ناحیهسنه واورادن دالمان چایی اسمیه آق دکره دوکیلور ومذکور کره نیز چایی ناحیه داخلده جاری اولوبوکار وپیرناسی ودهاسائر کوجک صولرک برلشمه سندن تشکل ایدر .

منجکده سنجاغی

لواء مذکور ولایتک شرقی قسمی تشکیل ایدرک کرسی ادارهسی قونیه به ۳۶ ساعت مسافهده کائن منجکده قصبه معروفه . سیدر منجکده قصبه سیدر جسم برملکت اولوب حکومت قوناغی . جوارنده جریان ایدن نهر اوزرنده بش عدد کارگیر کوبری بولنور .